

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора

КИСЛЕНКА Дмитра Петровича

на дисертацію **ДУБРОВСЬКОЇ Олени Миколаївни**

«Формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту в процесі професійної підготовки»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань: 01 – «Освіта/Педагогіка»

за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми дослідження зумовлена умовами сьогодення. Нині, у складний для України час головними завданнями у сфері безпеки та оборони держави для Збройних Сил України є забезпечення територіальної цілісності і недоторканності України. Водночас залишається необхідність у покращенні якості військової освіти з урахуванням набутого бойового досвіду, впроваджених стандартів НАТО, розвитку цінностей і мотивацій до набуття військової освіти та професійної діяльності майбутніх офіцерів – начальників фізичної підготовки та спорту в Збройних Силах України. Для цього необхідно дотримуватися вимог сучасних методологічних підходів до військово-професійної підготовки офіцерів і впроваджувати контекстні методики їх військово-професійної підготовки, виховання, розвитку, вдосконалення та психологічної підготовки як суб'єктів екстремального виду діяльності.

Обґрунтовано, що для формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ) необхідно доповнити систему їх професійно-педагогічної підготовки діагностувальним аспектом. Водночас, аналіз та узагальнення наукових джерел свідчить, що поняття «діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів» залишається дискусійним та актуальним для педагогічної теорії і практики. Актуальність теми дослідження посилює і низка суперечностей (с. 26), які виявила дисертантка під час наукових пошуків, зокрема між необхідністю:

потребою Збройних Сил України у конкурентноздатних, компетентних офіцерах, які відповідають найкращим стандартам їх професійної підготовки, і

недостатнім рівнем діагностувальної підготовленості офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту до майбутньої військово-професійної діяльності;

необхідністю педагогічного забезпечення формування діагностувальної компетентності у майбутніх офіцерів – начальників фізичної підготовки та спорту в Збройних Силах України і недостатнім рівнем обґрунтованості педагогічних умов її формування у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ;

необхідністю забезпечення системного та контекстного формування діагностувальної компетентності у майбутніх офіцерів – начальників фізичної підготовки та спорту в Збройних Силах України і недостатнім його педагогічним моделюванням у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

З огляду на зазначене вище, актуальність теми дисертаційної роботи Дубровської Олени Миколаївни «Формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту в процесі професійної підготовки», поданої на захист, сумнівів не викликає.

Мета, об'єкт, предмет і завдання дослідження Дубровської Олени Миколаївни є логічно узгодженими. Вибір застосованих методів і методик дослідження забезпечує досягнення мети дослідження й оптимальне вирішення поставлених дослідницьких завдань. Дисертаційне дослідження вирізняється достатнім рівнем теоретичного аналізу, систематизації та конкретизації, самостійністю наукового пошуку, творчим підходом до вирішення дослідницьких завдань.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, сформульованих у роботі та їх наукова новизна.

У дисертаційній роботі *вперше*: обґрунтовано педагогічні умови формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ (підтримання та розвиток цінностей і мотивації формування діагностувальної компетентності у майбутніх офіцерів у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; педагогічне моделювання формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у ВВНЗ; впроваджено авторська контекстна методика для формування діагностувальної компетентності, що

реалізується шляхом використання спецкурсу «Діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту та її формування у ВВНЗ»; удосконалено критерії і показники оцінювання сформованості діагностувальної компетентності у майбутніх офіцерів);

удосконалено: педагогічну модель формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів, яка складається з п'яти взаємопов'язаних блоків – цільово-методологічного, теоретичного, суб'єкт-суб'єктного, методичного та оцінно-результативного; удосконалення здійснено шляхом конкретизації, адаптації, доповнення та модернізації наявних моделей формування різних видів компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки у ВВНЗ;

авторську контекстну методику формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у ВВНЗ; удосконалення здійснено шляхом вдосконалення та доповнення наявних методик формування різних видів компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки у ВВНЗ;

критерії та показники оцінювання сформованості діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; удосконалення здійснено шляхом доповнення й конкретизації критеріїв і показників оцінювання сформованості їх діагностувальної компетентності з урахуванням специфіки військово-професійної та найголовніше – діагностувальної діяльності у військах;

дістало подальшого розвитку поняття «діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту», що здійснено шляхом його конкретизації та доповнення – «їх професійно важливе психічне утворення, що містить діагностувальну підготовленість, інтелектуальну, діяльнісну та суб'єктну здатність, а також всебічну готовність до діагностувальної діяльності як майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту у військових частинах».

Результати дисертації досить повно висвітлені у 20 публікаціях (із них 12 – у співавторстві), серед яких такі: 2 колективні монографії; 1 навчальне видання (навчально-методичний посібник); 6 статей у наукових фахових періодичних

педагогічних виданнях України (всі входять у міжнародні наукометричні бази); 2 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (всі входять в міжнародні наукометричні бази); 9 у збірниках тез і доповідей на наукових конференціях України та закордоном.

Структура і зміст дисертації.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (223 найменувань, із них 28 – іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації становить 344 сторінок, основний текст – 206 сторінок. Робота проілюстрована 20 таблицями, 25 рисунками та 2 формулами та містить 19 додатків на 79 сторінках.

У роботі представлений науковий апарат дослідження, визначено завдання, забезпечено відповідність завдань і висновків, які логічно вибудовуються зі змісту основної частини дисертації.

У першому *розділі* – «Діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту Збройних Сил України як проблема професійної педагогіки» – дисертантка підкреслює, що формування діагностувальної компетентності є однією з ключових проблем професійної підготовки у сучасній військовій педагогіці. Особливий акцент зроблено на тому, що діагностувальна компетентність офіцерів фізичної підготовки і спорту виступає важливим елементом їхньої професійно-педагогічної компетентності, без якого неможлива ефективна реалізація діагностувальної функції. Автор визначає діагностувальну компетентність як складне професійно-важливе психічне утворення, що включає підготовленість до діагностичної діяльності, інтелектуальні та діяльнісні здатності, суб'єктну здатність, а також професійну, особистісну і психологічну готовність виконувати обов'язки начальників фізичної підготовки та спорту у військових частинах.

Зазначається, що проблема формування діагностувальної компетентності є багатогранною, адже охоплює як теоретичні аспекти (усвідомлення цінностей і

значущості діагностувальної діяльності), так і практичні (розвиток умінь і здатностей до успішної діагностувальної діяльності).

У другому розділі – «Педагогічні умови формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у вищих військових навчальних закладах» – визначено теоретико-методологічні засади, що забезпечують успішне формування зазначеної компетентності. Аналіз проведено з урахуванням сучасних вимог до професійної підготовки військових фахівців, що передбачає поєднання компетентнісного, системного, контекстного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів. Обґрунтовано педагогічні умови, які сприяють формуванню діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійно-педагогічної підготовки. Визначено, що підтримання та розвиток цінностей і мотивації до діагностувальної діяльності є базовим компонентом, який забезпечує усвідомлене засвоєння знань і формування відповідних професійно важливих діагностувальних якостей. Акцент зроблено на педагогічному моделюванні, яке сприяє оптимізації освітнього процесу завдяки впровадженню адаптованих навчальних методик і організаційних форм навчання, що враховують специфіку військової підготовки. Особливу увагу приділено розробленню та впровадженню авторської контекстної методики, яка включає спецкурс «Діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів», що сприяє формуванню діагностувальних умінь і навичок шляхом систематизації знань і закріплення їх у діагностувальній діяльності. Крім того, удосконалено критерії та показники оцінювання сформованості діагностувальної компетентності, що дозволяє забезпечувати об'єктивність аналізу підготовленості майбутніх офіцерів до виконання професійних діагностувальних обов'язків. Зокрема, запропоновано використання таких критеріїв як ціннісно-мотиваційний, інтелектуальний, процесуальний, психологічний і рефлексивний, кожен з яких комплексно розкриває різні аспекти діагностувальної компетентності досліджуваної категорії офіцерів. У результаті проведеного дослідження розроблено модель формування діагностувальної компетентності, яка є теоретичним і практичним інструментом

удосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів, зокрема фахівців із фізичної підготовки та спорту.

У третьому *розділі* – «Організація експериментального дослідження та статистичне обґрунтування його результатів» – здійснено поетапний опис проведення педагогічного експерименту, що охоплював підготовчий, констатувальний і формувальний етапи. Детально проаналізовано вибірку сукупність досліджуваних, наведено характеристику методів, що використовувалися для збору емпіричних даних, та обґрунтовано застосування статистичних критеріїв для аналізу отриманих експериментальних результатів.

Окрему увагу приділено розробленню педагогічних умов, спрямованих на цілеспрямоване формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів, а також їх упровадженню в педагогічний процес ВВНЗ. Висвітлено процедуру збору даних на кожному етапі експерименту та обґрунтовано вибір програмного забезпечення для аналізу отриманих експериментальних результатів.

На основі статистичних розрахунків підтверджено статистичну достовірність експериментальних змін у сформованості діагностувальної компетентності, що демонструють позитивну динаміку її сформованості після реалізації педагогічних умов. Встановлено кореляційні зв'язки між компонентами діагностувальної компетентності, які визначено як основні напрями подальшого вдосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час вивчення дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

У цілому, позитивно оцінюючи наукове та практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи Олени Миколаївни, вважаю за доцільне відзначити окремі дискусійні положення та висловити зауваження й побажання до змісту роботи.

1. У вступі (стор. 23) зазначено загальну важливість фізичної підготовленості офіцерів у контексті повномасштабного вторгнення агресора. Однак специфічні

виклики сучасної війни, як-от вплив бойових умов на когнітивні та фізичні здатності військовослужбовців, потребують детальнішого аналізу, що могло б посилити зв'язок дослідження з практичними викликами сучасних Збройних Сил України.

2. У першому розділі, на нашу думку, міститься обмежений аналіз зарубіжного досвіду. Хоча у роботі зазначено деякі зарубіжні джерела, зокрема праці McClelland і Spreagman, але відсутній розгорнутий огляд систем підготовки військових фахівців у країнах НАТО, які мають усталені методики формування діагностувальної компетентності. Залучення такого аналізу могло б значно збагатити теоретичний і практичний аспекти дослідження.

3. На нашу думку, у підрозділі 2.2. другого розділу, який присвячений структурі діагностувальної компетентності, не враховано важливі аспекти, зокрема такі як стресостійкість і здатність до ухвалення рішень в умовах надзвичайних ситуацій. Включення цих характеристик до структури індивідуально-психічного компонента діагностувальної компетентності суттєво б підвищило її відповідність службовій діяльності офіцерів.

4. На (стор. 122) здобувачкою представлено авторську методику формування діагностувальної компетентності, однак недостатньо проаналізовано альтернативні методики, що використовуються у військовій педагогіці. Доцільно було б розглянути інші наукові підходи, такі як контекстно-орієнтоване навчання, індивідуалізоване навчання, що надало переконливість висновків щодо переваг запропонованої методики.

5. Дисертантці не вдалося уникнути деяких помилок у технічному оформленні роботи, текст дисертації не позбавлений стилістичних і граматичних огріхів.

Висловлені зауваження та побажання мають переважно дискусійний характер і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дисертаційного дослідження.

Висновок. Загалом, дисертаційна робота Дубровської О.М. є повністю самостійною та завершеною роботою, яка характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю. У ній містяться значні наукові досягнення, які дисертантка повністю висвітлила у наукових публікаціях.

Результати дослідження є досить обґрунтованими для формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Дисертація за своїм змістом відповідає вимогам абзацу 3 пункту 2 та пункту 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а за порядком оформлення – Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, а її автор – Дубровська Олена Миколаївна – заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01 – «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки».

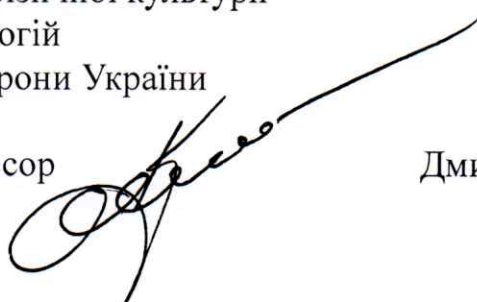
Рецензент:

провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії наукового супроводження розроблення нормативів і стандартів з фізичної підготовки і спорту науково-дослідного центру проблем фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій
Національного університету оборони України

доктор педагогічних наук, професор

Дмитро КИСЛЕНКО

« 11 » лютого 2025 року

Підпис Кисленко Д. засвідчую.

Начальник управління адміністративного та інформаційно-організаційної роботи
Національного університету оборони України
полковник

« 11 » лютого 2025 року

Богдан БІЛЯВСЬКИЙ